

Codex Alimentarius komisija, jos tikslai, uždaviniai bei Kodekso nuostatų įgyvendinimas Lietuvos pieno sektoriuje (apžvalga)

M. Paserpskienė

KTU Maisto institutas, Taikos pr. 92, LT-51180 Kaunas; marijap@lmai.lt

Straipsnyje išnagrinėta *Codex Alimentarius* komisijos (CAC) struktūra, tikslai, jos darbo specifika, bendradarbiavimas su Europos Sąjunga ir parengtų nuostatų įgyvendinimas Lietuvoje, didžiausią dėmesį skiriant pieno sektoriui.

CAC paskirtis – pagal bendrą Maisto ir žemės ūkio organizacijos bei Pasaulinės sveikatos organizacijos (FAO/PSO) programą rengti tarptautinius maisto produktų standartus, gaires (rekomendacijas) ir praktikos kodeksus. Pagrindinis šios programos tikslas – saugoti vartotojų sveikatą ir užtikrinti sąžiningą prekybą maisto produktais, teikti pagalbą rengiant maisto produktų standartus tiek vyriausybinėms, tiek nevyriausybinėms organizacijoms. Pasaulinės prekybos organizacijos (PPO) susitarimuose taip pat teikiamos nuorodos į CAC dokumentus. Nuo 2003 m. aktyviau bendradarbiauti su CAC pradėjo Europos Sąjunga, o taip pat Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO).

CAC kasmet parengia kelias dešimtis naujų dokumentų projektų, kurie siunčiami šalims narėms įvertinti ir pateikti pastabas. Siekiant prekybos maisto produktais plėtros, svarbu nuolat sekti CAC nuostatų pasikeitimus, vertinti naujus reikalavimus ir juos įgyvendinti praktikoje. Lietuvoje įgyvendinta dauguma CAC nuostatų pieno produktams.

Raktažodžiai: *Codex Alimentarius* komisija, standartai, komitetai, pieno produktai.

CAC struktūra, tikslai ir uždaviniai

Dviejų pasaulinių organizacijų: Maisto ir žemės ūkio (FAO) bei Pasaulinės sveikatos organizacijos (PSO) – sprendimu 1963 m. prie Jungtinių Tautų buvo įkurta bendra Maisto kodekso (lotyniškai *Codex Alimentarius*) komisija (toliau CAC), kuri savo veikloje siekia, kad nacionalinės maisto kontrolės taisyklės būtų derinamos tarptautiniu lygmeniu. Pagrindiniai tokių taisyklių plėtros kriterijai: vartotojų sveikatos apsauga, atitikimas tarptautines prekybos normas ir šalies ypatybių įvertinimas [1]. CAC narėmis yra 168 valstybės, kurių gyventojai sudaro 97 % pasaulio gyventojų.

CAC dokumentai yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau nuo 1994 m. jie įgijo didesnę svarbą, nes įsigaliojo Pasaulinės prekybos organizacijos (PPO) susitarimai:

- Dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo (SPS susitarimas);
- Dėl techninių kliūčių prekyboje šalinimo (TBT susitarimas).

CAC savo veikloje vadovaujasi įstatais, kuriuos sudaro dešimt straipsnių. CAC paskirtį, tikslus ir uždavinius apibrėžia pirmasis įstatų straipsnis [2].

Šiuo straipsniu nustatoma, kad CAC atskaitinga FAO ir PSO generaliniams direktoratams ir remiasi jų rekomendacijomis, vykdydama jungtinę FAO/PSO maisto standartų programą. Jungtinė programa sudaroma siekiant spręsti šiuos uždavinius:

- Saugoti vartotojų sveikatą ir paisyti tarptautinės prekybos normų;
- Dalyvauti koordinuojant visus maisto standartų rengimo darbus, kuriuos vykdo tiek vyriausybės, tiek nevyriausybinių organizacijos;
- Nustatyti prioritetus ir kartu su atitinkamomis organizacijomis rengti standartų projektus;
- Pateikti galutinius standartų projektus šalių narių vyriausybėms, kad visos šalys jiems pritartų, ir kai standartus priima vyriausybės, spausdinti Maisto kodekse.

Pagrindinis darbas atliekamas CAC komitetuose, kuriuos pagal savo veiklos pobūdį galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmajai grupei priskirtini reglamentuojantys tam tikrą sritį (kodeksiniai) komitetai, o antrajai – koordinuojantys (regioniniai) komitetai. Pirmosios grupės komitetuose daugiausia

rengiami maisto standartų projektai, kurie pateikiami Komisijai priimti atitinkamame Kodekso procedūros etape.

Komisijos posėdžiai buvo šaukiami kas dveji metai, pakaitomis Romoje ir Ženevoje (FAO ir PSO būstinėse). Nuo 2003 metų CAC sesijos vyksta kasmet, t. y. XXVI CAC sesija vyko 2003 m. birželio 30 d. – liepos 7 d., XXVII – 2004 m. birželio 28 – liepos 3 dienomis, o XXVIII CAC sesija – 2005 m. liepos 4–9 d.

Kodeksiniai komitetai pagal veiklos pobūdį skiriami į du pogrupius: bendrieji komitetai ir produktų grupių komitetai. Lyginant su ES reikalavimais, tai būtų komitetai, rengiantys horizontaliuosius ir vertikaliuosius reikalavimus maisto produktams.

Bendrųjų komitetų darbas siejasi su kiekvieno maisto produktų komitetų atliekamais darbais. Bendrųjų reikalavimų komitetai rengia koncepcijas ir principus, taikomus maisto produktams apskritai, specialiems maisto produktams arba tam tikroms produktų grupėms, peržiūri atitinkamas Kodekso nuostatas atskiroms produktų grupėms, remdamiesi mokslinių ekspertų rekomendacijomis rengia išvadas dėl maisto saugos ir nekenksmingumo sveikatai. Šie komitetai dirba įvairiose valstybėse (Prancūzijoje, Kanadoje, Vengrijoje, JAV, Nyderlanduose, Australijoje, Vokietijoje) (1 lentelė).

Kitame kodeksinių komitetų pogrupyje yra maisto produktų komitetai. Jie taip pat dirba įvairiose valstybėse (Didžiojoje Britanijoje, Norvegijoje, Naujojoje Zelandijoje, Meksikoje, Šveicarijoje, JAV, Kanadoje, Danijoje) (1 lentelė). CAC sprendimu gali būti kuriami nauji vertikalieji komitetai, atskirų komitetų veikla tam tikram laikui sustabdoma arba jie panaikinami.

Kita komitetų grupė – regioniniai CAC komitetai. Šie komitetai inicijuoja atitinkamų regionų specifinius poreikius atitinkančių dokumentų rengimą. Svarbi šių komitetų darbo specifiška – nuolatinės pastangos į šį darbą įtraukti besivystančias regiono šalis. Šių komitetų darbo programos apima informacijos apie įvairiose šalyse egzistuojančias maisto saugos sistemas surinkimą įskaitant bendradarbiavimą tarp atsakingų šalies institucijų ir tarp šalių, bendradarbiavimo skatinimą. Įvairiose

šalyse egzistuoja įvairios teisinės ir politinės sistemos. Suvienodinti šių šalių maisto įstatymus būtų lengviausia, jei visos šalys laikytųsi CAC nustatytų principų ir įdiegtų vieningą reguliavimo sistemą. Koordinaciniai komitetai, siekdami priartinti besivystančių šalių maisto politiką prie vieningų reikalavimų, numato tokius savo veiklos uždavinius:

- Rengti seminarus dėl pesticidų likučių maisto produktuose kontrolės;
- Tobulinti nacionalines maisto kontrolės sistemas, įskaitant nacionalinių standartų keitimo tarptautiniais, ir agentūrų kūrimą;
- Diegti pažangią darbo praktiką;
- Diegti šiuolaikinius maisto produktų analizės ir laboratorinės praktikos metodus;
- Ginti vartotojų teises, kelti gamybos kultūrą;
- Publikuoti darbo ataskaitas;
- Aptarti iškilančias problemas konferencijose ir simpoziumuose.

Visi CAC rengiami ir platinami dokumentai turi specialius žymenis, kuriuos sudaro dokumento rūšies santrumpa ir komiteto pavadinimo santrumpa. Komitetų pavadinimai, pavadinimų santrumpos (akronimai), dokumentų žymenis ir kita informacija pateikiama 1 lentelėje. Siekiant, kad informacija būtų kuo išsamesnė, šioje lentelėje pateikiami ir tie komitetai arba darbo grupės, kurių veikla laikinai sustabdyta arba visai nutraukta. Lentelėje šios institucijos pateikiamos identifikacinio numerio didėjimo tvarka.

Maisto kodeksas yra tarptautiniu mastu priimtų ir vienoda tvarka įformintų maisto standartų rinkinys. Jame yra standartai visiems pagrindiniams maisto produktams. Pasiūlymus rengti naujus standartus teikia šalių vyriausybės arba komitetai. Sprendimą dėl siūlomo standarto rengimo priima CAC arba jos vykdomasis komitetas. Jeigu CAC priima sprendimą, CAC sekretoriatas organizuoja projekto parengimą ir išsiuntinėja atsiliepimams. Komentarus peržiūri darbo grupė ir pateikia pasiūlymus dėl dokumento projekto. Maisto kodekso dokumentų rengimo procedūra pateikiama 2 lentelėje.

1 lentelė. CAC komitetai ir specialios paskirties darbo grupės [1]

Identifika- cinis Nr.	Santrumpa	Institucijos pavadinimas	Dokumentų žymuo	Statusas	Šalis šeimininkė
CX-701	CAC	<i>Codex Alimentarius</i> komisija	ALINORM	Veiklus	FAO (Roma, Italija) ir PSO (Ženeva, Šveicarija)
CX-702	CCEXEC	<i>Codex Alimentarius</i> komisijos vykdomasis komitetas	CX/EXEC	Veiklus	FAO (Roma, Italija) ir PSO (Ženeva, Šveicarija)
CX-703	CCMMP	Kodekso komitetas pienui ir pieno produktams	CX/MMP	Veiklus	Naujoji Zelandija
	CGECPMMP	Jungtinis vyriausybių ekspertų komitetas dėl principų kodekso pienui ir pieno produktams	CX/CPMMP	Pakeistas pavadinimas ir vieta	FAO (Roma, Italija) ir PSO (Ženeva, Šveicarija)
CX-704	GEFJ	Jungtinė <i>Codex Alimentarius</i> komisijos ekspertų grupė vaisių sultims	CX/FJ	Panaikintas	UN-ECE/ <i>Codex Alimentarius</i>
CX-705	GEQFF	Jungtinė <i>Codex Alimentarius</i> komisijos ekspertų grupė greitai sušaldytiems produktams	CX/QFF	Panaikintas	UN-ECE/ <i>Codex Alimentarius</i>
CX-706	CCEURO	FAO/PSO koordinacinis komitetas Europai	CX/EURO	Veiklus	Slovakijos Respublika
CX-707	CCAFRICA	FAO/PSO koordinacinis komitetas Afrikai	CX/AFRICA	Veiklus	Uganda
CX-708	CCCPC	Kodekso komitetas kakavos produktams ir šokoladui	CX/CPC	Veiklus	Šveicarija
CX-709	CCFO	Kodekso komitetas riebalams ir aliejams	CX/FO	Veiklus	Jungtinė Karalystė
CX-710	CCS	Kodekso komitetas cukrui	CX/S	Veikla pertraukta	Jungtinė Karalystė
CX-711	CCFAC	Kodekso komitetas maisto priedams ir teršalams	CX/FAC	Veiklus	Nyderlandai
CX-712	CCFH	Kodekso komitetas maisto higienai	CX/FH	Veiklus	JAV
CX-713	CCPFV	Kodekso komitetas perdirbtiems vaisiams ir daržovėms	CX/PFV	Veiklus	JAV
CX-714	CCFL	Kodekso komitetas maisto prekių ženklavimui	CX/FL	Veiklus	Kanada
CX-715	CCMAS	Kodekso komitetas mėginių atrankos ir analizės metodams	CX/MAS	Veiklus	Vengrija

Identifika- cinis Nr.	Santrumpa	Institucijos pavadinimas	Dokumentų žymuo	Statusas	Šalis šeimininkė
CX-716	CCGP	Kodekso komitetas bendriesiems principams	CX/GP	Veiklus	Prancūzija
CX-717	CCM	Kodekso komitetas mėšai	CX/M	Paleistas	VFR
CX-718	CCPR	Kodekso komitetas pesticidų likučiams	CX/PR	Veiklus	Nyderlandai
CX-719	CCNMW	Kodekso komitetas natūraliam mineraliniam vandeniui	CX/NMW	Veikla pertraukta	Šveicarija
CX-720	CCNFSDU	Kodekso komitetas mitybai ir specialios paskirties maisto produktams	CX/NFSDU	Veiklus	VFR
CX-721	CCPMPP	Kodekso komitetas perdirbtos mėsos ir paukštienos produktams	CX/PMPP	Panaikintas	Danija
CX-722	CCFFP	Kodekso komitetas žuviai ir žuvininkystės produktams	CX/FFP	Veiklus	Norvegija
CX-723	CCMPH	Kodekso komitetas mėsos ir paukštienos higienai	CX/MPH	Veiklus	Naujoji Zelandija
CX-724	CCIE	Kodekso komitetas valgomiesiems ledams	CX/IE	Panaikintas	Švedija
CX-725	CCLAC	FAO/PSO koordinacinis komitetas Lotynų Amerikai ir Karibų jūros regionui	CX/LAC	Veiklus	Dominikos Respublika
CX-726	CCSB	Kodekso komitetas sriuboms ir sultiniams	CX/SB	Panaikintas	Šveicarija
CX-727	CCASIA	FAO/PSO koordinacinis komitetas Azijai	CX/ASIA	Veiklus	Malaizija
CX-728	CCVP	Kodekso komitetas augaliniams baltymams	CX/VP	Veikla pertraukta	Kanada
CX-729	CCCPL	Kodekso komitetas grūdams	CX/CPL	Veikla pertraukta	JAV
CX-730	CCRVDF	Kodekso komitetas veterinarinių vaistų likučiams	CX/RVDF	Veiklus	JAV
CX-731	CCFFV	Kodekso komitetas šviežiams vaisiams ir daržovėms	CX/FFV	Veiklus	Meksika
CX-732	CCNASWP	FAO/PSO koordinacinis komitetas Šiaurės Amerikos Ramiojo vandenyno pietvakarių regionui	CX/NASWP	Veiklus	Kanada
CX-733	CCFICS	Kodekso komitetas importo ir eksporto kontrolei ir sertifikavimo sistemai	CX/FICS	Veiklus	Australija
CX-734	CCNEA	FAO/PSO koordinacinis komitetas Artimiesiems Rytams	CX/NEA	Veiklus	Egiptas
CX-801	TFFJ	Specialioji tarpvyriausybė grupė vaisių ir daržovių sultims	CX/FJ	Veiklus	Brazilija
CX-802	TFFBT	Specialioji tarpvyriausybė grupė biotechnologijos kilmės produktams	CX/FBT	Veiklus	Japonija
CX-803	TFAF	Specialioji tarpvyriausybė grupė gyvūnų pašarams	CX/AF	Veiklus	Danija

2 lentelė. Pasaulinių arba regioninių Kodekso standartų rengimo procedūra

Etapas	Atliekamas darbas
1	CAC nusprendžia parengti standartą ir paveda šį darbą atitinkamam komitetui. Sprendimas rengti standartą taip pat gali būti priimamas ir komitetuose.
2	Sekretoriatas organizuoja pasiūlyto standarto projekto parengimą.
3	Pasiūlytų standartų projektai išsiuntinėjami valstybėms ir tarptautinėms organizacijoms, kad jos pateiktų pastabas ir pasiūlymus.
4	Sekretoriatas persiunčia komentarus komitetui.
5	Standarto projektas per sekretoriatą siunčiamas Komisijai patvirtinti jį šiame Kodekso procedūros etape.
6	Komisijos patvirtintas standarto projektas siuntinėjamas valstybėms ir tarptautinėms organizacijoms, kad jos pateiktų komentarus.
7	Sekretoriatas persiunčia komentarus komitetui.
8	Standarto projektas vėl pateikiamas Komisijai, kad būtų patvirtintas kaip galutinis standartas, kuris siunčiamas valstybėms pritarimui (priėmimui) ir po to spausdinamas Kodekso leidiniuose.

CAC XXVI sesijoje kaip galutiniai (8 etape) buvo patvirtinti 42 dokumentų tekstai. Taip pat buvo patvirtinta 14 dokumentų 5 etape, rekomenduojant praleisti 6 ir 7 etapus. Šie dokumentai buvo parengti įvairiuose CAC komitetuose [3].

Svarbiausi XXVII CAC sesijoje [4] svarstyti klausimai:

- Patvirtinti Kodekso procedūrų vadovo papildymai;
- Patvirtinta 19 standartų arba jiems prilygstančių dokumentų projektų galutiniame etape;
- Patvirtinta keletas pasiūlymų pradėti naujus darbus;
- Pritarta specialiosios (*Ad Hoc*) darbo grupės „Biotechnologijos būdu gauti maisto produktai“ atkūrimui;
- Išreikšta padėka FAO ir PSO už jų pastangas palaikyti atitinkamą CAC biudžetą, už mokslinių konsultantų paramą CAC ir paprašyta, kad šios organizacijos ir toliau teiktų prioritetą Kodeksui;
- Pritarta 2008–2013 m. strateginio plano sudarymui, o taip pat tam, kad šis planas būtų patvirtintas ir kas dveji metai atnaujinamas;
- Patvirtintos CAC struktūros ir specialiųjų grupių įgaliojimų peržiūrėjimo procedūros;
- Pritarta ryšių su kitomis tarptautinėmis organizacijomis, tokiomis kaip Pasaulinė gyvulių sveikatos organizacija – OIE (*World Organization for Animal Health*) ir Tarptautinė standartizacijos organizacija – ISO plėtrai. Atnaujinus ryšius tarp CAC sekretoriato ir ISO sekretoriato, CAC XXVII sesijai buvo pateikta informacija apie pastarųjų metų ISO darbo rezultatus maisto

srietyje [5] ir tikimasi, kad dialogas tarp šių institucijų ateityje stiprės ir bus koordinuojami šių organizacijų atliekami darbai. ISO/TK 34 *Maisto produktai* ir atitinkami CAC komitetai bendradarbiauja labai seniai, ISO bendravimas tiesiog su CAC turėtų padėti išvengti darbų dubliavimo, o taip pat įgalintų papildyti vienai kitą.

CAC ir Europos Bendrijos bendradarbiavimo ypatumai

Daugelis Europos valstybių, tarp jų ir ES šalys yra CAC narės jau tris dešimtmečius, o pati Europos Bendrija nebuvo FAO nare, o tuo pačiu nebuvo ir CAC nare [6]. Didėjant CAC dokumentų svarbai tarptautinėje prekyboje, nes jais remiasi PPO, o taip pat atsižvelgiant į ES ir CAC tikslų panašumą – apsaugoti vartotojus nuo apgaulės ir užtikrinti maisto saugą – būtina siekti kuo didesnio abiejų organizacijų rengiamų dokumentų suderinamumo.

1991 m. lapkričio 26 d. ES tapo FAO nare. Pagal CAC įstatus visos valstybės – FAO narės turi teisę prisijungti prie CAC. Dėl to, kad į šią komisiją galėtų įsijungti Europos Bendrija, CAC XXVI sesijoje, vykusioje 2003 m. birželio 30 d., priėmė darbo reglamento pakeitimus, kurie suteikė teisę tapti CAC narėmis regioninės ekonominės integracijos institucijoms [7].

ES prisijungimas prie CAC turėtų užtikrinti didesnę CAC rengiamų standartų, taisyklių (gairių), rekomendacijų suderinamumą su ES teisės aktais. ES savo ruožtu įsipareigojo laikytis CAC nustatytų reikalavimų nuo pat narystės pradžios.

Pasikeitė ES valstybių narių atstovavimas CAC darbe, nes 2003 m. lapkričio 17 d. Tarybos sprendimo 2003/822/EB III priede apibrėžtos jų kompetencijos sritys. ES kompetencijai priklauso klausimai, susiję su maisto produktų, žuvies ir

žuvininkystės produktų, maisto priedų, teršalų, pesticidų ir veterinarinių vaistų, ženklinimo reikalavimų, mėginių atrankos, paėmimo ir jų analizės metodų bei higienos reikalavimų reglamentavimu tiek, kiek buvo suderinti atitinkamas sritis reglamentuojantys ES teisės aktai.

Valstybių narių kompetencijai priklauso darbotvarkės klausimai, susiję su organizaciniais reikalais (pvz., teisės, biudžeto) arba darbo tvarkos reikalais (pvz., pirmininko rinkimai, darbotvarkės priėmimas, ataskaitos priėmimas). Taip pat nustatyta atsakymo į CAC aplinkraščius tvarka:

- Kai ES Komisija nurodo parengti bendrą atsakymą, valstybės narės susilaiko nuo tiesioginio atsakymo į CAC aplinkraščius, tačiau gali atkreipti ES Komisijos dėmesį į konkrečius klausimus;
- Kai ES Komisija nusprendžia, kad nebūtina rengti bendrą atsakymą į CAC aplinkraščių, valstybės narės turi teisę atsakyti į jį tiesiogiai;
- ES Komisija ir valstybės narės visada turi siekti bendros pozicijos;
- Pozicijos derinimo posėdžiai rengiami Briuselyje kompetentingoje ES Tarybos darbo grupėje. Derinimo posėdyje arba posėdžiuose susitariama dėl pareiškimų, daromų ES Bendrijos arba Bendrijos ir jos šalių narių vardu;
- ES Komisija ir valstybės narės į priimtą Bendrijos poziciją atsižvelgia visapusiškai;
- Jei CAC posėdžio darbotvarkės klausimas yra susijęs su išskirtine Bendrijos kompetencija, jos vardu pasisako ir balsuoja ES Komisija. Valstybės narės taip pat gali paremti Bendrijos poziciją;
- Jei CAC posėdžio darbotvarkės klausimas yra susijęs su išskirtine nacionaline kompetencija, pasisako ir balsuoja valstybės narės.

Valstybės narės ir Komisija turi teisę laisvanoriškai dalyvauti CAC dokumentų projektų rengimo darbe ir pasisakyti darbo grupėse, nes jose oficialūs sprendimai nepriimami.

Lietuvos poziciją dėl atitinkamų CAC svarstomų klausimų Europos Tarybos darbo grupėse pristato Lietuvos Vyriausybės paskirti atitinkamų valstybės institucijų atstovai. Jie atstovauja Lietuvos Respublikai, vadovaudamiesi LR Vyriausybės nutarimu [8] ir atitinkamų ministerijų, pvz., LR žemės ūkio ministerijos [9] patvirtintų taisyklių nuostatomis.

CAC nuostatų įgyvendinimas Lietuvoje

Daugiau kaip pusę Lietuvos teritorijos užima žemės ūkio paskirties žemė. Šalyje palankios sąlygos plėtoti pieno ir mėsos ūkį, auginti javus, linus, cukrinius runkelius, vaisius ir daržoves [10]. CAC reikalavimų įgyvendinimu Lietuvoje aktyviau susidomėta 1993 m. Lietuvos standartizacijos departamento užsakymu tais metais Lietuvos maisto institutas atliko tuometinio Maisto kodekso analizę, išvertė į lietuvių kalbą CAC parengtų dokumentų sąrašą. Lietuvos standartizacijos departamentas savo jėgomis parengė ir patvirtino standartą LSD (CODEX STAN 1):1993 „Fasotų maisto produktų ženklinimas. Bendrieji reikalavimai“ (CODEX STAN 1-1985, Rev. 1:1991). 1994 m. buvo patvirtintas standartizacijos dokumentas SD CAC/GL 2 „Kodekso rekomendacijos dėl maisto produktų maistingumo žymėjimo etiketėse“ (CAC/GL 2:1985). Šių dokumentų galiojimas buvo panaikintas tik 2003 m., kad nesidubliuotų su Lietuvos higienos normos HN 119:2002 „Maisto produktų ženklinimas“ reikalavimais. Paminėta higienos norma parengta įgyvendinant Europos Sąjungos direktyvas.

1996 m. buvo patvirtintas LST CAC/RCP 1:1996 „Tarptautiniai veiksena nuostatai. Bendrieji maisto higienos principai“, kuris tapatus CAC/RCP 1-1969. Šiame dokumente pateikti bendrieji higienos nuostatai, kurių reikia laikytis apdorojant žmonių vartojamą maistą (įskaitant visa, kas auginama maistui, derliaus nuėmimą ir žaliavos gavimą, jos pradinį apdorojimą ir perdirbimą, produkto pakavimą, gabenimą, paskirstymą ir pardavimą, kad gaunamas produktas būtų tikrai saugus ir vertingas mitybos požiūriu. 2001 m. gruodžio 29 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. 684 buvo patvirtinta Lietuvos higienos norma HN 15:2001 „Maisto higiena“, kuri nustatė bendruosius privalomuosius maisto higienos reikalavimus ir šių reikalavimų laikymosi procedūras. Dėl paminėtos priežasties nuo 2002 m. spalio 1 d. LST CAC/RCP 1:1996 galiojimas buvo panaikintas.

Siekiant užtikrinti, kad į rinką būtų teikiamas saugus ir kokybiškas maistas, Lietuvoje įgyvendinami ES, FAO, PPO, CAC dokumentų ir kitų tarptautinių teisės aktų reikalavimai [11]. CAC dokumentuose, kaip jau minėta anksčiau, pateikiami ne tik bendrieji reikalavimai, bet ir atskirų produktų sudėties ir kokybės reikalavimai. Maisto produktai yra svarbus eksporto objektas, vienodų reikalavimų taikymas užtikrintų, kad jie būtų konkurencingi ir nesudarytų prekybos barjerų. Šiame straipsnyje panagrinėsime CAC nuostatų įgyvendinimą pieno sektoriuje.

Kodekso dokumentų pieno produktams svarbą rodo tai, kad Jungtinis FAO/WHO vyriausybinių ekspertų komitetas dėl pieno ir pieno produktų įstatymų (principų) buvo įkurtas jau 1957 m., t. y. anksčiau negu pati CAC. Tyrimo metodų ekspertų grupės šiame komitete nebuvo. Tyrimo metodų standartus pieno produktams rengė IDF, ISO ir AOAC darbo grupės ir juos leido kiekviena organizacija atskirai. Dvidešimtoje CAC sesijoje (1993) šis komitetas buvo pervardintas į „Kodekso komitetą pienui ir pieno produktams“, ir jo statusas suvienodintas su kitų CAC produktų komitetų statusu [12].

Lietuvoje praktiškai įgyvendinti beveik visi CAC reikalavimai pieno produktams. 1996 m. buvo patvirtinti standartai: LST CODEX STAN A-6:1996 *Sūriai. Bendrieji reikalavimai* (tpt CODEX STAN A-6:1978), LST CODEX STAN A-8(c):1996 *Lydytų sūrių preparatai (lydytų sūrių produktai ir lydytų sūrių pastos). Bendrieji reikalavimai* [tpt CODEX

STAN A-8(c):1978 (E)], LST CODEX STAN A-9:1996 *Grietinėlė. Bendrieji reikalavimai* (tpt CODEX STAN A-9:1976). Šiuose standartuose taip pat duotos nuorodos į privalomuosius Lietuvos teisės aktus ir informacija apie tai, kiek Lietuvoje galiojančios nuostatos neatitinka Kodekso standartų reikalavimų.

CAC reikalavimai pieno produktams Lietuvoje taip pat buvo įgyvendinami 1999 m. patvirtinus privalomuosius kokybės reikalavimus sviestui, sūriams, lydytiems sūriams, valgomiesiems ledams, raugintiems pieno gėrimams, o 2000 m. – jogurtui ir kt. Paminėti Lietuvos reglamentai buvo parengti atitinkamų Kodekso standartų pagrindu. 2004 metais parengti kokybės reikalavimai grietinėlei ir jos produktams, o taip pat raugintiems pieno produktams. Visa informacija apie Kodekso standartų pieno produktams įgyvendinimą Lietuvoje pateikiama 3 lentelėje.

3 lentelė. *Codex Alimentarius* komisijos reikalavimų pieno produktams taikymas Lietuvoje

CAC dokumentas	Lietuvos dokumentas	Pastabos
CODEX STAN A-1-1971 <i>Kodekso standartas sviestui ir išrūgų sviestui</i> (Codex Standard for Butter and Whey Butter); Peržiūrėto standarto CODEX STAN A-1-1971 projektas (Draft revised standard for butter – ALINORM 97/11, App. II) CODEX STAN A-1-1971, Rev. 1-1999 <i>Kodekso standartas sviestui</i> (Codex Standard for Butter)	„Privalomieji pieno riebalų produktų kokybės reikalavimai“, patvirtinti Lietuvos Respublikos I. e. žemės ūkio ministro pareigas 1999 m. gegužės 20 d. įsakymu Nr. 210 (2002-09 20 LR ŽŪM įsakymu Nr. 355 patvirtinta nauja redakcija) „Privalomieji pieno riebalų produktų kokybės reikalavimai“, patvirtinti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2002 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 355 (2004-04-27 LR ŽŪM įsakymu Nr. 3D-237 patvirtinta nauja redakcija tik A klasės sviestui)	Taip pat atsižvelgta į (EEB) Nr. 804/68, (EEB) Nr. 1898/87, (EB) Nr. 2991/94, (EB) Nr. 454/95, (EB) Nr. 577/97, (EB) Nr. 623/98 reikalavimus Parengti įgyvendinant (EB) Nr. 1255/1999 reikalavimus, taip pat atsižvelgta į (EEB) Nr. 1898/87, (EB) Nr. 2991/94, (EB) Nr. 577/97, S 98/582/EB, (EB) Nr. 623/98, (EB) Nr. 2521/98, (EB) Nr. 568/1999, (EB) Nr. 1255/1999, (EB) Nr. 213/2001 reikalavimus
CODEX STAN A-3-1971, Rev. 1-1999 <i>Kodekso standartas sutirštintam pienui</i> (Codex Standard for Evaporated Milks)	Lietuvoje galioja „Dehidratuoto konservuoto pieno, skirto žmonėms vartoti, techninis reglamentas“, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2000 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 188 (2003 m. kovo 27 d. įsakymu Nr. 3D-128 redakcija).	Reglamentas parengtas įgyvendinant Dir. 2001/114/EB, Dir. 79/1067/EEB, Dir. 87/524/EEB reikalavimus. Reglamente kaip ir CODEX STAN A-3 apibrėžiamos tos pačios produktų kategorijos: – sutirštintas pienas – sutirštintas labai riebus pienas – sutirštintas iš dalies nugriebtas pienas – sutirštintas nugriebtas pienas. Paminėtų produktų riebalų kiekio ir sausosios medžiagos kiekio rodikliai tie patys tiek Kodekso standarte tiek Reglamente, bet skirtingai nuo Kodekso, nereglamentuojamas šių produktų baltymų kiekis sausojoje medžiagoje

CAC dokumentas	Lietuvos dokumentas	Pastabos
CODEX STAN A-4-1971, Rev. 1-1999 <i>Kodekso standartas sutirštintam saldintam pienui</i> (Codex Standard for Sweetened Condensed Milks)	Lietuvoje galioja „Dehidratuoto konservuoto pieno, skirto žmonėms vartoti, techninis reglamentas“, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2000 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 188 (2003 m. kovo 27 d. įsakymo Nr. 3D-128 redakcija).	Reglamentas parengtas įgyvendinant Dir. 2001/114/EB, Dir. 79/1067/EEB, Dir. 87/524/EEB reikalavimus. Reglamente kaip ir CODEX STAN A-4 apibrėžiamos tos pačios produktų kategorijos: – saldintas sutirštintas pienas – saldintas sutirštintas iš dalies nugriebtas pienas – saldintas sutirštintas nugriebtas pienas. Paminėtų produktų riebalų kiekio ir sausosios medžiagos kiekio rodikliai tie patys tiek Kodekso standarte tiek Reglamente, bet skirtingai nuo Kodekso, nereglamentuojamas šių produktų baltymų kiekis sausojoje medžiagoje
CODEX STAN A-6-1978 <i>Kodekso bendrasis standartas sūriams</i> (Codex General Standard for Cheese) CODEX STAN A-6-1978, Rev. 1-1999 CODEX STAN A-6-1978, Rev. 1-1999, Amended 2001	LST CODEX STAN A-6:1996 <i>Sūriai. Bendrieji reikalavimai</i> „Privalomieji sūrių kokybės reikalavimai“, patvirtinti Lietuvos Respublikos l. e. žemės ūkio ministro pareigas 1999 m. gegužės 20 d. įsakymu Nr. 210 „Privalomieji sūrių kokybės reikalavimai“, patvirtinti l. e. žemės ūkio ministro pareigas 1999 m. gegužės 20 d. įsakymu Nr. 210 (Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr. 3D-237 redakcija)	Standarto galiojimas nuo 2004-09-01 panaikintas Taip pat įgyvendinti (EEB) Nr. 2204/90 ir (EB) Nr. 2583/2001 reikalavimai
CODEX STAN A-8(c)-1978 <i>Kodekso bendrasis standartas lydytų sūrių preparatams (lydytų sūrių produktams ir lydytų sūrių pastoms)</i> (Codex General Standard for Process(ed) Cheese Preparations (Process(ed) Cheese Food and Process(ed) Cheese Spread)	LST CODEX STAN A-8(c):1996 <i>Lydytų sūrių preparatai (lydytų sūrių produktai ir lydytų sūrių pastos). Bendrieji reikalavimai</i>	
Peržiūrėto CODEX STAN A-8 lydytiems sūriams ir lydytų sūrių preparatams projektas (Proposed draft revised standard A-8 for processed cheese and processed cheese preparations), – CX/MMP 96/4 App.1	„Privalomieji lydytų sūrių kokybės reikalavimai“, patvirtinti l. e. žemės ūkio ministro pareigas 1999 m. gegužės 20 d. įsakymu Nr. 210 (Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr. 3D-237 redakcija)	
CODEX STAN A-9-1976 <i>Kodekso standartas vartojamajai grietinėlei</i> (Codex standard for Cream for Direct Consumption)	LST CODEX STAN A-9:1996 <i>Grietinėlė. Bendrieji reikalavimai</i>	
CODEX STAN A-9-1976, Rev. 1-2003 <i>Kodekso standartas grietinėlei ir vartoti paruoštai grietinėlei</i> (Codex standard for Cream and prepared Creams)	„Grietinėlės ir jos gaminių kokybės reikalavimai, patvirtinti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. 3D-225	Atsižvelgta į (EEB) Nr. 1898/87 reikalavimus
CODEX STAN A-11(a)-1975 <i>Kodekso standartas jogurtui ir saldintam jogurtui</i> (Codex Standard for Yoghurt (Yogurt) and Sweetened Yoghurt (Sweetened Yogurt)) CODEX STAN A-11(b)-1975 <i>Kodekso standartas jogurtui su priedais ir produktams, kurie termiškai apdorojami po rauginimo</i> (Codex Standard for Flavoured Yoghurt (Yogurt) and Products Heat Treated After Fermentation) <i>Standarto rauginiems pieno produktams projektas</i> (Proposed Draft Standard for Fermented Milks at Step 3)	„Privalomieji jogurto kokybės reikalavimai“, patvirtinti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2000 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. 54 (2005-07-08 LR ŽŪM įsakymu Nr. 30-335 patvirtinta nauja redakcija, kuri galioja ir rauginiems pieno gėrimams)	Atsižvelgta į (EEB) Nr. 1898/87 ir Dir. 92/46/EEB reikalavimus

CAC dokumentas	Lietuvos dokumentas	Pastabos
<i>Standarto raugintiems pieno produktams</i> projektas (Proposed Draft Standard for Fermented Milks at Step 3)	„Privalomieji raugintų pieno gėrimų kokybės reikalavimai“, patvirtinti l.e. žemės ūkio ministro pareigas 1999 m. gegužės 20 d. įsakymu Nr. 210	Atsižvelgta į Dir. 92/46/EEB reikalavimus. Reglamentas panaikintas, patvirtinus „Raugintų pieno produktų kokybės reikalavimus“
CODEX STAN A-15-1995, Rev. 1-2003 <i>Kodekso standartas išrūgų milteliams</i> (Codex Standard for Whey Powders)	LST 1211:2004 <i>Išrūgų milteliams taikomas Maisto Kodekso standartas</i> (CODEX STAN A-15-1995)	Tapatus CODEX STAN A-15-1995, Rev. 1-2003
CODEX STAN A-18-1995, Rev. 1-2001 <i>Kodekso standartas valgomojo kazeino produktams</i> (Codex Standard for Edible Casein Products)	Lietuvoje galioja „Laktoproteinų (kazeinų ir kazeinatų), skirtų žmonėms vartoti“, techninis reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos 2000 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 188.	Šiame reglamente taip pat kaip ir Kodekso standarte apibrėžtos šios produktų kategorijos: fermentinis kazeinas, rūgštinis kazeinas, valgomieji kazeinatai. Abiejuose dokumentuose reglamentuojami atitinkamai pagal produktus tie patys rodikliai: minimalus pieno baltymų kiekis sausojoje pieno medžiagoje, minimalus kazeino kiekis pieno baltymuose (išskyrus kazeinatus), maksimalus drėgmės kiekis (kazeinams šis rodiklis reglamente – 10, Kodekso standarte – 12), maksimalus pieno riebalų kiekis (rūgštiniam kazeinui šis rodiklis reglamente – 2,25 %, Kodekso standarte – 2,0 %), pelenų kiekis (kazeinuose), maksimalus laktozės kiekis, maksimalus laisvos rūgšties kiekis (rūgštiniame kazeine), maksimali pH vertė (kazeinatu)
CODEX STAN 206-1999 <i>Bendrasis Kodekso standartas dėl pieno terminų vartojimo</i> (Codex General Standard for the Use of Dairy Terms)	Pieno terminų vartojimo techninis reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2000 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. 156 (Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. 3D-221 redakcija)	Atsižvelgta į (EEB) Nr. 1898/87, Dir. 79/112/EEB ir (EB) Nr. 1255/1999 nuostatas Įgyvendintos (EEB) Nr. 1898/87 ir (EEB) Nr. 222/87 nuostatos
CODEX STAN 207-1999 <i>Kodekso standartas pieno milteliams ir grietinėlės milteliams</i> (Codex Standard for Milk Powders and Cream Powders)	Lietuvoje galioja „Dehidratuoto konservuoto pieno, skirto žmonėms vartoti, techninis reglamentas“, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2000 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 188 (2003 m. kovo 27 d. įsakymu Nr. 3D-128 redakcija)	Reglamentas parengtas įgyvendinant Dir. 2001/114/EB, Dir. 79/1067/EEB, Dir. 87/524/EEB reikalavimus. Reglamente kaip ir CODEX STAN A-4 apibrėžiamos tos pačios produktų kategorijos: – sausasis nenugriebtas pienas – sausasis iš dalies nugriebtas pienas – sausasis nugriebtas pienas. Kodekso standarte apibrėžtų „grietinėlių miltelių“ rodikliai atitinka „labai riebaus pieno“ milteliams Reglamente. Taip pat skirtingai nuo Kodekso, nereglamentuojamas produktų baltymų kiekis sausojoje medžiagoje
CODEX STAN 243-2003 <i>Kodekso standartas raugintiems pieno produktams</i> (Codex Standard for Fermented Milks)	„Raugintų pieno produktų kokybės reikalavimai“, patvirtinti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. 3D-335	Atsižvelgta į Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. kovo 17 d. įsakymo Nr. B1-217 ir (EEB) Nr. 1898/87 nuostatas

Esminiams pieno produktų rodikliams nustatyti CAC rekomenduoja taikyti tarptautinius analizės metodus, kurie yra parengti ISO, IDF arba AOAC organizacijų. Tokie metodai nurodyti CODEX STAN 234-1999 [13]. 4 lentelėje pateikiama informacija apie šių metodų taikymą į Lietuvos rinką

patenkančių pieno produktų kokybei vertinti. Kadangi Lietuvoje daugiausia taikomi ISO metodai, tai ten, kur Kodekso standarte nurodyti tapatūs IDF, ISO ir AOAC metodai, aiškumo dėlei nurodome tik ISO metodus.

4 lentelė. CODEX STAN 234-1999 rekomenduojamų pieno ir pieno produktų analizės metodų taikymas Lietuvoje

Produkto rodiklis	Metodo standartas	Principas	Tipas	Lietuvoje taikomas metodas
MĖGINIŲ (ĖMINIŲ) ĖMIMAS IR JŲ ATRANKA				
	ISO 707	Bendrosios taisyklės		LST EN ISO 707:1999+P:2003 Pienas ir pieno produktai. Mėginių ėmimo taisyklės (ISO 707:1997)
	ISO 5538	Atranka pagal alternatyvųjų požymį		LST ISO 5538:1997 Pienas ir pieno produktai. Ėminių atranka. Kontrolė pagal alternatyvųjų požymį (ISO 5538:1988)
	ISO 8197	Atranka pagal kiekybinį požymį		LST ISO 8197:1997 Pienas ir pieno produktai. Ėminių atranka. Kontrolė pagal kiekybinį požymį (ISO 8197:1985)
SVIESTAS				
Švinas	AOAC 972.25	Atominės absorbcijos spektrometrija	II	Lietuvoje neįteisintas
Sausosios neriebalinės medžiagos	ISO 3727	Gravimetrija	I	LST EN ISO 3727-2:2002 Sviestas. Drėgmės, sausosios neriebalinės medžiagos, riebalų kiekio nustatymas. 2 dalis. Sausosios neriebalinės medžiagos kiekio nustatymas (Pamatinis metodas) (ISO 3727-2:2001)
Drėgmė	ISO 3727	Gravimetrija	I	LST EN ISO 3727-1:2002 Sviestas. Drėgmės, sausosios neriebalinės medžiagos, riebalų kiekio nustatymas. 1 dalis. Drėgmės kiekio nustatymas (Pamatinis metodas) (ISO 3727-1:2001)
Pieno riebalai	ISO 3727	Gravimetrija	I	LST EN ISO 3727-3:2003 Sviestas. Drėgmės, sausosios neriebalinės medžiagos ir riebalų kiekio nustatymas. 3 dalis. Riebalų kiekio apskaičiavimas (ISO 3727-3:2003)
Druska	ISO 1738	Titrimetrija	II	LST ISO 1738:2000 Sviestas. Druskos kiekio nustatymas (tpt ISO 1738:1997[E])
Augaliniai riebalai	ISO 3594	Dujų skysčių chromatografija	II	(EC) Nr. 213/2001 XXV priedas
Augaliniai riebalai	ISO 3595	Fitosterilo acetato testas	III	(EC) Nr. 213/2001 IV priedas
PIENO RIEBALŲ PRODUKTAI				
Antioksidantai	IDF 165	Atvirkštinių fazių chromatografija	II	Lietuvoje neįteisintas
Riebalų rūgštys	ISO 1740	Titrimetrija	I	LST ISO 1740 Pieno riebalų produktai ir sviestas. Riebalų rūgštingumo nustatymas (pamatinis metodas) (ISO 1740:1991)
Pieno riebalai	IDF 24	Apskaičiavimas	IV	Lietuvoje galioja LST EN ISO 17189:2004 Sviestas, valgomosios riebalų emulsijos ir tepieji riebalai. Riebalų kiekio nustatymas (pamatinis metodas) (ISO 17189:2003)
Augaliniai riebalai	ISO 3594	Dujų skysčių chromatografija	II	(EC) Nr. 213/2001 XXV priedas
Augaliniai riebalai	ISO 3595	Fitosterilo acetato testas	III	(EC) Nr. 213/2001 IV priedas
Drėgmė	ISO 5536	Titrimetrija (Karlo Fišerio metodas)	II	LST ISO 5536 Pieno riebalų produktai. Drėgmės kiekio nustatymas. Karlo Fišerio metodas (tpt ISO 5536:2002)
GRIETINĖLĖ				
Pieno riebalai	ISO 2450	Gravimetrija	I	LST EN ISO 2450:2003 Grietinėlė. Riebalų kiekio nustatymas. Gravimetrinis metodas (pamatinis metodas) (ISO 2450:1999)
Sausosios medžiagos	IDF 21B	Gravimetrija	I	LST IDF 21B:1996 Pienas, grietinėlė ir sutirštintas pienas. Bendrojo sausųjų medžiagų kiekio nustatymas (pamatinis metodas) (IDF 21B:1987)
JOGURTAS				
<i>Lactobacillus bulgaricus</i> ir <i>Streptococcus thermophilus</i>	ISO 7889	Kolonijų skaičiavimas 37 °C		LST ISO 7889 Jogurtas. Būdingų mikroorganizmų skaičiavimas. Kolonijų skaičiaus nustatymas 37 °C temperatūroje (tpt ISO 7889:2003)
<i>Lactobacillus bulgaricus</i> ir <i>Streptococcus thermophilus</i>	ISO 9232	Identifikavimas	I	LST ISO 9232 Jogurtas. Būdingų mikroorganizmų (<i>Lactobacillus delbrueckii</i> ir <i>Streptococcus thermophilus</i>) identifikavimas (tpt ISO 9232:2003)
Sausosios medžiagos	IDF 151	Gravimetrija (džiovinimas 102 °C)		LST IDF 151:1996 Jogurtas. Bendrojo sausųjų medžiagų kiekio nustatymas (IDF 151:1991)

Produkto rodiklis	Metodo standartas	Principas	Tipas	Lietuvoje taikomas metodas
SŪRIAI				
Citrinų rūgštis	ISO 2963	Fotometrija	III	LST ISO 2963:2003 Sūris ir lydyti sūrio produktai. Citrinos rūgšties kiekio nustatymas. Fermentinis metodas (tpt ISO 2963:1997)
Pieno riebalai	ISO 1735	Gravimetrija	I	LST EN ISO 1735:2004 Sūris ir lydyto sūrio produktai. Riebalų kiekio nustatymas. Gravimetrinis metodas (pamatinis metodas) (ISO 1735:2004)
Natamicinas	ISO 9223	Molekulinės absorbcijos spektrometrija ir ESCh	II	Lietuvoje neįteisintas
SŪRYMINIAI SŪRIAI				
Pieno riebalai	ISO 1735	Gravimetrija	I	LST EN ISO 1735:2004 Sūris ir lydyto sūrio produktai. Riebalų kiekio nustatymas. Gravimetrinis metodas (pamatinis metodas) (ISO 1735:2004)
LYDYTI SŪRIAI				
Pieno riebalai	ISO 1735	Gravimetrija	I	LST ISO 1735:2004 Sūris ir lydyto sūrio produktai. Riebalų kiekio nustatymas. Gravimetrinis metodas (pamatinis metodas) (ISO 1735:2004)
Citrinų rūgštis	ISO 2963	Fotometrija	III	LST ISO 2963:2003 Sūris ir lydyti sūrio produktai. Citrinos rūgšties kiekio nustatymas. Fermentinis metodas (tpt ISO 2963:1997)
Fosforas	ISO 2962	Spektrometrija	II	LST ISO 2962 Sūriai ir lydyti sūriai. Bendrojo fosforo kiekio nustatymas. Spektrometrinis molekulinės absorbcijos metodas (ISO 2962:1984)
Druska	ISO 5943	Potenciometrija	II	LST ISO 5943 Sūris ir lydyto sūrio produktai. Chloridų kiekio nustatymas. Potenciometrinio titravimo metodas (ISO 5943:1988)
IŠRŪGŲ SŪRIAI				
Sausosios medžiagos	ISO 2920	Gravimetrija	IV	Išrūgų sūris. Sausosios medžiagos kiekio nustatymas (pamatinis metodas) (tpt ISO 2920:1974)
Pieno riebalai	ISO 1854	Gravimetrija	I	LST ISO 1854:2002 Išrūgų sūris. Riebalų kiekio nustatymas. Gravimetrinis metodas (pamatinis metodas) (ISO 1854:1999)
SUTIRŠTINTAS PIENAS				
Pieno riebalai	ISO 1737	Gravimetrija	I	LST EN ISO 1737:2001 Sutirštintas pienas ir sutirštintas saldintas pienas. Riebalų kiekio nustatymas (pamatinis metodas) (ISO 1737:1999)
Baltymai	AOAC 945.486	Titrimetrija, Kjeldalio metodas	I	Reglamentas, atitinkantis Dir. 79/1067/EEB nuostatas
Sausosios medžiagos	ISO 6731	Gravimetrija (džiovinimas 102 °C)	I	LST ISO 6731:2002 Pienas, grietinėlė ir sutirštintas pienas. Bendrojo sausųjų medžiagų kiekio nustatymas (pamatinis metodas) (tpt ISO 6731:1989)
SUTIRŠTINTAS SALDINTAS PIENAS				
Pieno riebalai	ISO 1737	Gravimetrija	I	LST EN ISO 1737:2001 Sutirštintas pienas ir sutirštintas saldintas pienas. Riebalų kiekio nustatymas (pamatinis metodas) (ISO 1737:1999)
Baltymai	AOAC 920.1156	Titrimetrija, Kjeldalio metodas	I	Reglamentas, atitinkantis Dir. 79/1067/EEB nuostatas
SAUSASIS PIENAS IR SAUSOJI GRIETINĖLĖ (PIENO IR GRIETINĖLĖS MILTELIAI)				
Pieno riebalai	ISO 1736	Gravimetrija (Rosse Gottlieb)	I	LST EN ISO 1736:2001 Sausasis pienas ir sausieji pieno produktai. Riebalų kiekio nustatymas. Gravimetrinis metodas (pamatinis metodas) (ISO 1736:2000)

Produkto rodiklis	Metodo standartas	Principas	Tipas	Lietuvoje taikomas metodas
Baltymai (sausoje neriebalinėje medžiagoje)	IDF Standard 20B	Titrimetrija, Kjeldalio metodas	I	LST EN ISO 8968-1:2002 Pienas. Azoto kiekio nustatymas. 1 dalis. Kjeldalio (Kjeldahl) metodas (ISO 8968-2:2001); ISO 8968-2:2002 Pienas. Azoto kiekio nustatymas. 2 dalis. Mineralizavimo virimo bloke metodas (makrometodas) (ISO 8968-2:2001); ISO 8968-4:2002 Pienas. Azoto kiekio nustatymas. 4 dalis. Nebaltyminio azoto kiekio nustatymas (ISO 8968-4:2001); ISO 8968-5:2002 Pienas. Azoto kiekio nustatymas. 5 dalis. Baltyminio azoto nustatymas (ISO 8968-5:2001)
Suskrudusios dalelės	ISO 5739	Diskų lyginimas	IV	Lietuvoje neįteisintas
Tirpumas	ISO 8156	Centrifugavimas	I	LST ISO 8156:2002 Sausasis pienas ir sausieji pieno produktai. (Ne)tirpumo indekso nustatymas (tpt ISO 8156:1987)
Rūgštingumas	IDF Standard 86	Titrimetrija	I	Reglamentas, atitinkantis Dir. 79/1067/EEB nuostatas
Drėgmė	IDF Standard 26A	Gravimetrija	IV	Reglamentas, atitinkantis Dir. 79/1067/EEB nuostatas
MAISTINIO KAZEINO PRODUKTAI				
Rūgštingumas (laisvos r.)	ISO 5547	Titrimetrija	IV	LST ISO 5547:2001 Kazeinai. Laisvojo rūgštingumo nustatymas (pamatinis metodas) (tpt ISO 5547:1978)
Pelenai (įskaitant P ₂ O ₅)	ISO 5545	Deginimas 825 °C	IV	LST ISO 5545:2001 Fermentinis kazeinas ir kazeinai. Pelenų nustatymas (pamatinis metodas) (tpt ISO 5545:1978)
Varis	ISO 5738	Kolorimetrija	III	LST ISO 5738:2004 Pienas ir pieno produktai. Vario kiekio nustatymas. Fotometrinis metodas (pamatinis metodas) (tpt ISO 5738:2004)
Laktozė	ISO 5548	Fotometrija	IV	LST ISO 5548:2004 Kazeinai ir kazeinai. Laktozės kiekio nustatymas. Fotometrinis metodas (tpt ISO 5548:2004)
Švinas	AOAC 972.25	Atominės absorbcijos spektrometrija	II	Lietuvoje neįteisintas
Pieno riebalai	ISO 5543	Gravimetrija	I	LST ISO 5543:2004 Kazeinai ir kazeinai. Riebalų kiekio nustatymas. Gravimetrinis metodas (pamatinis metodas)
Drėgmė	ISO 5550	Gravimetrija	I	LST ISO 5550:1996 Kazeinai ir kazeinai. Drėgmės kiekio nustatymas (pamatinis metodas)
pH	ISO 5546	Elektrometrija	IV	Reglamentas pagal Dir. 79/1067
Baltymai	ISO 5549	Titrimetrija, Kjeldalio metodas	IV	LST ISO 5549:2001 Kazeinai ir kazeinai. Baltymų kiekio nustatymas (pamatinis metodas) (tpt ISO 5549:1978)
Sedimentacija (suskrudusios dalelės)	ISO 5739	Vizualinis palyginimas	IV	LST ISO 5739:2003 Kazeinai ir kazeinai. Suskrudusių dalelių ir pašalinių medžiagų kiekio nustatymas (tpt ISO 5739:2003)
SAUSOSIOS IŠRŪGOS (IŠRŪGŲ MILTELIAI)				
Pelenai	ISO 5545	Deginimas, 825 °C	IV	LST ISO 5545:2001 Fermentinis kazeinas ir kazeinai. Pelenų nustatymas (pamatinis metodas) (tpt ISO 5545:1978)
Varis	ISO 5738	Kolorimetrija	III	LST ISO 5738:2004 Pienas ir pieno produktai. Vario kiekio nustatymas. Fotometrinis metodas (pamatinis metodas) (tpt ISO 5738:2004)
Švinas	AOAC 972.25	Atomų absorbcijos spektrometrija	II	Lietuvoje neįteisintas
Drėgmė „laisva“	ISO 1736	Gravimetrija	I	LST EN ISO 1736:2001 Sausasis pienas ir sausieji pieno produktai. Riebalų kiekio nustatymas. Gravimetrinis metodas (pamatinis metodas) (ISO 1736:2000)
Baltymai	ISO 2920	Gravimetrija (88±2) °C	IV	LST ISO 2920:2004 Išrūgų sūris. Sausosios medžiagos nustatymas (pamatinis metodas) (tpt ISO 2920:2004)
	ISO 5549	Titrimetrija, Kjeldalio metodas	IV	LST ISO 5549:2001 Kazeinai ir kazeinai. Baltymų kiekio nustatymas (pamatinis metodas) (tpt ISO 5549:1978)

Išvados

1. Pagrindiniai CAC tikslai – koordinuoti darbus, skirtus maisto saugai užtikrinti, maisto kontrolei gerinti ir apsaugoti vartotojus nuo apgaulės.
2. 2004 metais buvo veiklūs 27 CAC komitetai, įskaitant ir *Ad Hoc* grupes.
3. Nuo 2003 m. pradėtos aktyviai derinti Europos Sąjungos teisės aktų (direktyvų ir reglamentų) ir CAC standartų, kuriems taip pat prilyginami praktikos kodeksai ir taisyklės, nuostatos.
4. Pagal 2003 m. lapkričio 17 d. Tarybos sprendimą 2003/822/EB dėl Europos bendrijos prisijungimo prie Maisto kodekso komisijos, atitinkamos Lietuvos *Codex Alimentarius* darbo grupės savo siūlymus dėl *Codex Alimentarius* standartų projektų turi teikti derindamos su Europos Bendrijos pozicija atitinkamu klausimu, jeigu buvo suderinti atitinkamas sritis reglamentuojantys ES teisės aktai.
5. Lietuvos poziciją dėl atitinkamų CAC svarstomų klausimų Europos Tarybos darbo grupėse pristato Lietuvos Vyriausybės paskirti atitinkamų valstybės institucijų atstovai.

Literatūra

1. *Codex Alimentarius* komisijos interneto svetainė www.codexalimentarius.net.
2. *Codex Alimentarius* Commission. Procedural Manual. Twelfth edition. FAO/WHO. Rome, 2001, 170 p.
3. *Codex Alimentarius* Commission. Report of the twenty-sixth session. Rome. 30 June – 7 July 2003. FAO/WHO. Rome, 2003, 143 p.
4. *Codex Alimentarius* Commission. Report of the twenty-seventh session. Geneva, Switzerland. 28 June – 3 July 2004. FAO/WHO. Rome, 2004, 103 p.
5. CAC/27 INF.2 ISO submission to the *Codex Alimentarius* Commission. Rome. 30 June – 7 July 2003. FAO/WHO. Rome, 2003, 7 p.
6. FAO interneto svetainė ftp.fao.org/codex/.
7. Council Decision 2003/822/EC of 17 November 2003 on the accession of the European Community to the *Codex Alimentarius* Commission. Official Journal of European Community. No L309. 26. 11. 2003. P. 0014–0021.
8. LR Vyriausybės 2004 m. sausio 9 d. nutarimas Nr. 21 dėl Lietuvos Respublikos pozicijos Europos Sąjungos institucijose nagrinėjama klausimais rengimo, derinimo, pristatymo ir Europos Sąjungos teisės (*Acquis communautaire*) perkėlimo į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę ir jos įgyvendinimo. Valstybės žinios. 2004. Nr. 8. P. 10–21.
9. Žemės ūkio ministerijos Europos Sąjungos reikalų koordinavimo ir pozicijos Europos Sąjungos institucijose nagrinėjama klausimais rengimo, derinimo, pristatymo taisyklės, patvirtintos LR žemės ūkio ministro 2004 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. 3D-136. Valstybės žinios. 2004. Nr. 50. P. 71-75.
10. Lietuvos žemės ūkis 2002. Ekonominė apžvalga / D. Stanikūnas...[et al]. Vilnius, 2003. 162 p.
11. Lietuvos maisto įstatymas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. balandžio 4 d. įsakymu Nr. VIII-1608 // Valstybės žinios. 2000. Nr. 32. P.11–16.
12. Codex Alimentarius Commission. Report of the twentieth session. Rome. 1993. 123 p.
13. CODEX STAN 234-1999 Recommended Methods of Analysis and Sampling. Part 1. Methods of Analysis and Sampling by Alphabetical Order of Commodity Categories and Names. 75 p.

Pateikta spaudai 2005-04

M. Paserpskienė

CODEX ALIMENTARIUS COMMISSION: OBJECTIVES AND PURPOSES. IMPLEMENTATION OF CODEX ALIMENTARIUS PROVISIONS IN LITHUANIA'S DAIRY SECTOR

Summary

The structure, main goals, and nature of the *Codex Alimentarius* Commission (CAC) collaboration of this commission with the European Union and implementation of its provisions in Lithuania are discussed in the paper.

CAC is an international body established to prepare food standards, guidelines, codes of practices and recommendations according to the common FAO/WHO programme. The main goal of this programme is the protection of consumers' health and assurance of fair practices in food trade, promotion in developing standards both for governmental and non-governmental organizations. References to CAC standards are also made in the agreements of the World Trading Organization. Since the year 2003, the European Union and the International Organization of Standardization have started a more active collaboration with CAC.

CAC annually prepares tens of new documents, which are sent to member countries for evaluation and comments. It is important to follow transformation of the provisions of the CAC and implement them in Lithuania.

Keywords: *Codex Alimentarius* Commission, standards, committees, milk products.

М. Пасерпскене

КОМИССИЯ КОДЕКС АЛИМЕНТАРИУС: ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ, ВНЕДРЕНИЕ ТРЕБОВАНИЙ КОДЕКСА В МОЛОЧНОМ СЕКТОРЕ ЛИТВЫ

Резюме

В статье представлен обзор структуры Комиссии Кодекс Алиментариус, ее целей, специфики работы, сотрудничества с Европейским Союзом, а также процесса внедрения требований Кодекса на примере молочного сектора.

Основная роль Комиссии – разработка международных стандартов, правил и нормативов, распространяющихся на все группы пищевых продуктов, согласно общей программе ФАО/ВОЗ (FAO/WHO). Основная цель этой программы – защита здоровья потребителя, соблюдение норм добросовестной торговли, помощь и сотрудничество при подготовке пищевых стандартов как правительственным, так и неправительственным организациям. Всемирная организация торговли тоже основывается на *Кодекс Алиментариус* в области торговли пищевыми продуктами. С 2003 г. в работе

Комиссии более активно участвуют Европейский Союз и Международная организация стандартизации.

Комиссия Кодекс Алиментариус ежегодно готовит проекты нескольких новых или пересматриваемых стандартов, а также других документов, которые высылаются членам Комиссии для рассмотрения и комментариев. Стремясь к развитию торговли пищевыми продуктами, важно постоянно следить за новыми разработками и внедрять в практику новые требования. Требования Кодекса к молочным продуктам в Литве почти полностью внедрены.